

Formaadás és dokumentáció Sanja Iveković művészetében

Németh Lídia

ELTE BTK

nemeth.lidia.sara@gmail.com

A 70-es évek jugoszláv undergroundjának meghatározó alakja, Sanja Iveković a 2010-es évektől kezdődően nem csak a kelet-európai művészeti kánonba került be újra: a művész nemzetközi elismertsége és világszerte megrendezett önálló kiállításai nyomán időről időre felmerül a kérdés, hova helyezzük Iveković munkáit mind helyi, mind globális értéküket tekintve. Előadásomban elsőként a 60-as/70-es évek jugoszláv művészeti szcénájának és feminista mozgalmainak bemutatásával szeretnék rámutatni arra, hogy a jugoszláv művészetet és mozgalmiságot érdemes a volt keleti blokk országainak bevett értelmezésétől eltérő keretrendszerben elbeszélni. Iveković rövid bemutatása után térnék rá dokumentáció és formaadás problémájára két elemzett művében; a *Triangle (Trokut)* című 1979-es performanszban, illetve a *New Zagreb (Novi Zagreb)* elnevezésű fotóintervencióban. A *Triangle* egyrészt érzékelteti, hogy a 70-es évek nőmozgalmainak leírására szolgáló, Carol Hanisch-tól származó szlogen – „The Personal Is Political” – problémafelvetése a szocialista szatellitállamokban eltérő kontextusban, mondhatni épp fordítva jelent meg: a politika tört be folyamatosan a személyes térbe. A dokumentáció és a fotóintervenció ezen felül azt is érzékeltetik, milyen finomsággal tudta (tudja) Iveković kijátszani valós történés és narráció, dematerializáció és formaadás fogalmainak bevett elkülönítését. A művész munkásságában gyakran visszatérő geometrikus mintázatok beemelésevel Iveković visszahelyezi magát a konstruktivizmus, vagy akár a De Stijl hagyományába, egyúttal azonban érvényteleníti is művei ilyesfajta megközelítését azzal, ahogyan a modernista várostervezésbe és térfelosztásba illesztve rögtön kifigurázza ezeket a művészeti gyakorlatokat. Iveković művészete úgy válik esztétikailag és politikailag értékessé, hogy az érzékelhető felosztásának módját (Rancière), a teljes struktúrát tárja a befogadó szeme elé, nem egy-egy láthatatlanná tett csoportot hangosít ki.